

УДК 379.852

Сидорович Є.С.

Організація екскурсійної діяльності: методичні рекомендації до проведення семінарських занять для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» спеціальності «Туризм» / Є.С. Сидорович. – Херсон, ФОП Вишемирський В.С., 2019. – 16 с.

Укладач:

Сидорович Є.С. – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу Херсонського державного університету

Рецензенти:

Соловійов А.І. – доктор економічних наук, декан факультету економіки і менеджменту Херсонського державного університету.

Букарєва С.А. – кандидат географічних наук, викладач-методист Херсонського гідрометеорологічного технікуму.

Обговорено на засіданні кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Протокол № 1 від 5.10. 2018 р.

Схвалено науково-методичною радою ХДУ

Протокол № 1 від 17.10. 2018 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою ХДУ

Протокол № 3 від 29.10. 2018 р.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Теми семінарських занять.....	6
<i>Семінарське заняття № 1. Суть та основні принципи екскурсійної діяльності.....</i>	<i>7</i>
<i>Семінарське заняття № 2. Історія екскурсійної справи в Україні.....</i>	<i>7</i>
<i>Семінарське заняття № 3. Класифікаційні ознаки екскурсознавства.....</i>	<i>8</i>
<i>Семінарське заняття № 4. Механізм проектування нової екскурсії.....</i>	<i>9</i>
<i>Семінарське заняття № 5. Особливості екскурсійної документації.....</i>	<i>10</i>
<i>Семінарське заняття № 6. Методика проведення пішохідної та автобусної екскурсій.....</i>	<i>11</i>
<i>Семінарське заняття № 7. Професійні вимоги до екскурсовода.....</i>	<i>12</i>
<i>Семінарське заняття № 8. Класифікація екскурсантів за категоріями.....</i>	<i>13</i>
Список рекомендованої літератури.....	15

ПЕРЕДМОВА

Метою навчальної дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» є вивчення історії екскурсійної справи; класифікаційних особливостей подорожей з пізнавальною метою; основних принципів проектування та проведення нової екскурсії; вимог до професійної майстерності екскурсовода; особливостей екскурсантів на різних видах екскурсій.

Завдання:

- розглянути основні етапи становлення української екскурсійної справи;
- охарактеризувати принципи та механізм створення екскурсії;
- проаналізувати професійні вміння та навички екскурсовода на різних видах маршрутів;
- сформулювати у студента теоретичні та практичні знання з курсу «Організація екскурсійної діяльності».

Фаховими компетентності:

- вивчити основні поняття з теорії екскурсійної справи;
- визначити головні етапи розвитку екскурсознавства;
- охарактеризувати принципи показу та розповіді на екскурсії;
- зрозуміти професійні якості та вміння екскурсовода;
- вивчити механізм проектування та проведення пішохідної, автобусної, водної, велосипедної подорожей для різних категорій екскурсантів.

Очікуванні результати:

- вміти володіти теоретико-методологічною термінологією екскурсознавства;
- вміти правильно сформулювати тему та скласти маршрут екскурсії на різних видах транспорту;
- знати основні принципи складання професійної документації;

- отримати навички з роботи в творчій групі;
- вміти розробляти екскурсійні маршрути з урахуванням пізнавальних потреб, наявності культурних та природних комплексів.

Навчальний курс «Організація екскурсійної діяльності» пов'язана з циклом дисциплін: «Географія туризму України», «Туристське краєзнавство», «Історія України», «Культуроголія», «Психологія», «Туристичне діловодство».

Вказівки щодо використання методичних рекомендацій. Кожне семінарське заняття містить завдання та питання для самоконтролю, які спрямовані на самостійну підготовку студента. На кожному занятті окремо розбираються питання для обговорення.

Теми семінарських занять

Тема 1.	Суть та основні принципи екскурсійної діяльності.
Тема 2.	Історія екскурсійної справи в Україні.
Тема 3.	Класифікаційні ознаки екскурсоводства.
Тема 4.	Механізм проектування нової екскурсії
Тема 5.	Особливості екскурсійної документації
Тема 6.	Методика проведення пішохідної та автобусної екскурсій
Тема 7.	Професійні вимоги до екскурсовода.
Тема 8.	Класифікація екскурсантів за категоріями.

Семінарське заняття № 1

Суть та основні принципи екскурсійної діяльності

Мета: вивчення екскурсійної термінології, ознайомлення з основними ознаками екскурсійної справи.

Базові терміни: екскурсійна справа, термінологія, обслуговування.

Завдання. Законспектувати різні варіанти визначення «екскурсія», «подорож», «екскурсійний маркетинг», «комунікація».

Питання для обговорення:

1. Основні принципи екскурсійної теорії.
2. Теоретико-методологічні засади екскурсійної справи.
3. Об'єкт та предмет екскурсознавства.
4. Головні ознаки екскурсії.

Визначити основні поняття екскурсознавства; вивчити теоретико-методологічну базу екскурсійної справи; охарактеризувати головні принципи формування екскурсійної теорії.

Питання для самоконтролю:

1. Дати визначення поняттям «екскурсійна справа», «екскурсознавство», «екскурсологія».
2. Які різниця між екскурсією та подорожжю?
3. Визначити складові екскурсійної методики.

Рекомендована література: 2, 5, 8, 11, 16, 17, 19

Семінарське заняття № 2

Історія екскурсійної справи в Україні

Мета: вивчення основних етапів становлення екскурсійної справи в Україні та її принципи розвитку в різних хронологічних періодах

Базові терміни: історія, екскурсознавство, розвиток

Завдання 1: Скласти хронологічну таблицю формування та розвитку екскурсійної справи в Україні

Хронологічний період	Характеристика етапу	Основні форми та методи проведення

Завдання 2: Скласти порівняльну таблицю розвитку екскурсознавства з XVIII по XXI ст.

XVIII-XIX століття	XX-XXI століття

Питання для обговорення:

1. Зародження екскурсійної справи в світі.
2. Екскурсія як важливий елемент розвитку окремих видів туризму.
3. Періодизація формування екскурсознавства в Україні.

Зрозуміти розвиток екскурсійної справи через призму розвитку людства в різних хронологічних періодах; виділення основних етапів становлення екскурсознавства.

Питання для самоконтролю:

1. Чому Кримський гірський клуб став центром екскурсійної справи наприкінці XIX століття?
2. Як змінювалися екскурсійні центри протягом XIX та XX ст. в Україні?
3. Що таке екскурсійне бюро, комісія та комітет?
4. Як змінювалася підготовки екскурсіводів в Україні?

Рекомендована література: 5, 6, 20, 23

Семінарське заняття № 3

Класифікаційні ознаки екскурсознавства

Мета: ознайомитися з видами екскурсій та їх особливостями.

Базові терміни: типологія, тематичні екскурсії, форма проведення.

Завдання 1: Законспектувати основні види екскурсій в Україні.

Завдання 2: Зробити доповідь на тему «Найефективніша класифікаційна ознака екскурсійної справи».

Питання для обговорення:

1. Типологія сучасної екскурсійної справи
2. Видові особливості екскурсій за змістом, складом учасників та місцем проведення.
3. Характеристика екскурсій за засобом пересування, тривалістю та формою проведення.
4. Методи проведення тематичних екскурсій.

Охарактеризувати різні види екскурсій та причину їх появи. Виділити основні критерії класифікацій та особливості кожного типу екскурсій. Зрозуміти особливості проведення тематичних екскурсій для різних категорій екскурсантів.

Питання для самоконтролю:

1. Навіщо проводять класифікацію екскурсій?
2. Чому враховуються вікові особливості екскурсантів під час підготовки тематичних екскурсій?
3. Яка класифікація вважається найефективнішою в Україні та світі?

Рекомендована література: 7, 8, 19, 21, 24

Семінарське заняття № 4

Механізм проектування нової екскурсії

Мета: вивчити особливості створення нової екскурсії, зрозуміти головні механізми відбору теми, джерел, літератури, формування маршруту.

Базові терміни: маршрут, екскурсія, проектування, композиція.

Завдання 1: Підготувати доповідь на тему «Екскурсійний маршрут в Херсонській області».

Завдання 2: Вибрати один з культурно-історичних або природних об'єктів регіону та охарактеризувати його за критеріями:

1. Назва

2. Місце розміщення
3. Історична довідка
4. Цікаві факти
5. Збереженість

Завдання 3: На карті відобразити свою схему маршруту по Херсонській області.

Питання для обговорення:

1. Етапи підготовки нової екскурсії.
2. Відбір теми, літератури та об'єктів.
3. Складання маршруту екскурсій. Обхід або об'їзд екскурсійного маршруту.
4. Відбір форми та методів проведення екскурсії.

Вивчення методик складання екскурсійного маршруту за певними критеріями; принципів роботи з літературою, картами та текстом екскурсії. Отримання теоретичних знань з механізму проектування екскурсійного маршруту.

Питання для самоконтролю:

1. Чим відрізняється підготовка різних видів екскурсій?
2. Чому значна увага приділяється вивченню джерел та літератури?
3. Навіщо потрібно пробне проведення екскурсії?

Рекомендована література: 12, 15, 19, 22, 25

Семінарське заняття № 5

Особливості екскурсійної документації

Мета: вивчити особливості складання екскурсійної документації та вірності її комплектування в сучасному діловодстві.

Базові терміни: документація, діловодство, контрольний текст.

Завдання: Скласти перелік екскурсійної документації вашої екскурсії.

Питання для обговорення:

1. Законодавче регулювання екскурсійної діяльності.

2. Охарактеризувати основні документи екскурсовода.
3. Особливості індивідуального та контрольного текстів.
4. Способи комплектування «портфеля екскурсовода».

Охарактеризувати законодавчу базу України, яка регламентує діяльність екскурсоводів та гіді. Виділити головні документи та зрозуміти важливість контрольного тексту для екскурсовода. Навчитися правильно складати «портфель екскурсовода».

Питання для самоконтролю:

1. Навіщо потрібні нормативні документи для регулювання діяльності екскурсоводів?
2. Як складається індивідуальний текст? Навіщо він потрібен?
3. Які матеріали вміщують до «портфеля екскурсовода»?

Рекомендована література: 1, 4, 8, 11, 17, 24

Семінарське заняття № 6

Методика проведення пішохідної та автобусної екскурсій

Мета: Вивчити методики та принципи проведення екскурсій в місті та за його межами. Освоїти основні прийоми розповіді та показу. Ознайомитися з методами розміщення групи та показу об'єкту.

Базові терміни: розповідь, показ, методика, прийоми.

Завдання 1: Скласти порівняльну таблицю «Особливості організації пішохідних та автобусних екскурсій».

Приєм	Пішохідні прогулянки	Автобусні екскурсії

Завдання 2: Скласти технологічну картку екскурсійного маршруту.

Місяця зупинок та пункти маршруту	Об'єкт показу	Час збору групи та приїзду до об'єкту	Тривалість зупинки (хв.)	Основний зміст (назва розділу екскурсії)	Організаційні вказівки	Методичні вказівки

Питання для обговорення:

1. Особливості показу та його завдання.
2. Механізми показу різних видів об'єктів під час автобусної екскурсії.
3. Особливі методи показу на пішохідних маршрутах.
4. Розповідь як головний елемент екскурсії.
5. Використання прийомів розповіді в ході автобусної та пішохідної екскурсії.
6. Специфіка міміки та жестів у екскурсовода.

Виділити основних методів і прийомів розповіді та показу, які необхідні для проведення екскурсійної прогулянки. Вивчення особливостей автобусного та пішохідного туру. Вміння використовувати правильно міміку та жести в ході розповіді або показу.

Питання для самоконтролю:

1. Як екскурсовод проводить відбір методів розповіді?
2. В якому випадку прийоми показу можуть бути змінені екскурсоводом?
3. Чому міміка та жести важливі під час проведення екскурсійного туру?

Рекомендована література: 14, 15, 19, 24

Семінарське заняття № 7

Професійні вимоги до екскурсовода

Мета: виділити основні вимоги до професії екскурсовода; дати характеристику психологічним особливостям фахівця туристичного супроводу.

Базові терміни: майстерність, екскурсовода, вміння, навички.

Завдання 1: Законспектувати особливості професійних та психологічних вимог до екскурсовода.

Завдання 2: Перерахувати документи, які необхідні для фахівця туристичного супроводу.

Питання для обговорення:

1. Складові професійної майстерності екскурсовода.

2. Особисті якості фахівця туристичного супроводу.
3. Методика підготовки екскурсовода.
4. Шляхи підвищення кваліфікації фахівця.

Визначити перелік документів, які необхідні для надання послуг туристичного супроводу в Україні. Виділити навички та вміння екскурсовода. Виокремити методику підготовки та підвищення кваліфікації фахівців.

Питання для самоконтролю:

1. Якими професійними якостями повинен володіти екскурсовод?
2. Як проводиться підготовка таких спеціалістів?
3. Де можна отримати дозвільні документи екскурсоводу?

Рекомендована література: 9, 11, 22, 23

Семінарське заняття № 8

Класифікація екскурсантів за категоріями

Мета: Зрозуміти типологію екскурсантів за різними критеріями. Навчитися складати екскурсійний маршрут для різних клієнтів.

Базові терміни: екскурсанти, критерії, вікові особливості, групи.

Завдання: Скласти таблицю на тему «Класифікація екскурсантів».

Типологія екскурсантів	Час та місце проведення екскурсій	Особливості організації екскурсійного туру

Питання для обговорення:

1. Типологія екскурсійних груп.
2. Формування груп за віковими особливостями.
3. Місце проживання, рід заняття, хобі як складові класифікації екскурсантів.
4. Дитячі екскурсії.

Визначити принципи розділення екскурсантів за віком, інтересами, родом заняття та іншими критеріями. Виокремити основну типологію, яка сьогодні використовується в Україні.

Питання для самоконтролю:

1. Як проводиться екскурсії для молоді?
2. Чому по-різному проводяться екскурсійні тури для різних категорій клієнтів?
3. Яку методику використовують під час екскурсій для міського та сільського населення?
4. Які інтерактивні методи використовують в ході дитячих екскурсій?

Рекомендована література: 3, 7, 9, 16, 24

Список використаної літератури

1. Абрамов В.В., Поколодна М.М. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України / В.В. Абрамов, М.М. Поколодна. // Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник – 2007. – Вып. 75. – С. 203-211.
2. Альтгайм Л.Б. Основне значення та принципи організації екскурсійних послуг / Л.Б. Альтгайм // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. - № 4. – С. 215-218.
3. Арсененко І.А. Екскурсійна діяльність як основа функціонування ринку екскурсійних послуг / І.А. Арсененко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 4. Географія і сучасність. – 2015. – Вип. 19(33). – С. 191–195.
4. Бакало Н.В. Екскурсійна діяльність як один із складників туристичної сфери / Н.В. Бакало // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. - № 3. – С. 211-214.
5. Галасюк С.С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності / С.С. Галасюк, С.Г. Нездоймінов. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. - 248 с.
6. Галасюк С.С. Проблема питання організації діяльності фахівців туристичного супроводу в Україні / С.С. Галасюк // Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомилинського. – 2015. – Вип. 7. – С. 566-569.
7. Дашевська І.М. Інтерактивні методи навчання та їх застосування в екскурсійній діяльності / І.М. Дашевська // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2012. - № 4(239). – С. 129-134.
8. Долженко Г.П. Экскурсионное дело: Учебное пособие. Издание второе, исправленное и дополненное (Серия «Туризм и сервис») /

- Г.П. Долженко. – М.: ИКЦ «МарТ», 2006. - 304 с.
9. Зінченко В.А. Екскурсологія як туризмологічна наука / В.А. Зінченко // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. – 2010 – Вип. 8. – С. 211-223.
  10. Емельянов Б.В. Экскурсоведение: Учебник / Б.В. Емельянов. – М.: Советский спорт, 2004. – 216 с.
  11. Жулевич Е.В. Организация туризма: учебно-практ. пособие / Е.В. Жулевич, А.С. Копанев. - Мн.: БГЭУ, 2001. - 156 с.
  12. Китайчук Г.В. Підготовка оглядової екскурсії на практичних заняттях з дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» / Г.В. Китайчук // Вісник Луганського національного університету ім. Т.Г. Шевченко. – 2014. - № 5. – С. 48-55.
  13. Кифяк В.Ф. Організація туризму: навчальний посібник / В.Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги - XXI, 2008. - 344 с.
  14. Кулаковська І.М. Етнокультурний потенціал як чинник підвищення екскурсійної привабливості регіону / І.М. Кулаковська // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2010. - № 3. – С. 73-76.
  15. Методичні рекомендації з питань провадження екскурсійної діяльності / Н.Гасюк, М.Головатий, Р.Красій, В.Передерко /. - Івано-Франківськ, 2009. - 45 с.
  16. Нездоймінов С.Г. Організація екскурсійних послуг: навчально-методичний посібник / С.Г. Нездоймінов. – Одеса: Астропринт, 2011. – 216 с.
  17. Некрасов С.А. Екскурсознавство та музеєзнавство: навчальний посібник / С.А. Некрасов. – Запоріжжя, 2005. – 440 с.
  18. Покоłodна М.М. Визначенн екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання / М.М. Покоłodна, В.С. Гришанова // Комунальне господарство міст. – 2012. - № 102. – С. 475-479.
  19. Покоłodна М.М. Організаці екскурсійної діяльності: підручник /

- М.М. Покогодна. – Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. – 180 с.
- 20.Савина Н.В., Горбылева З.М. Экскурсоведение; Учеб. пособие / Н.В. Савина, З.М. Горбылева. – Минск: БГЭУ, 2004. – 335 с.
- 21.Седова Н.А. Культурно-просветительный туризм: Учебное пособие / Н.А. Седова. – М.: Советский спорт, 2003. – 96 с.
- 22.Слатвінська Л.А. Організація екскурсійної діяльності: економічний вектор / Л.А. Слатвінська // Ефективна економіка. – 2017. - № 5. – С. 67-72.
- 23.Федорченко В.К., Костюкова О.М. Історія екскурсійної діяльності в Україні / В.К. Федорченко, О.М. Костюкова. – К.: “Кондор”, 2004. – 166 с.
- 24.Чагайда І. М., Грибакова С.В. Екскурсоведство. Навчальний посібник / І.М. Чагайда, С.В. Грибакова. – К.: “Кондор”, 2004. – 204 с.
- 25.Хусконен Н.М., Глушанок Т.М. Практика екскурсионной деятельности / Н.М. Хустонен Н.М., Т.М. Глушанок. – СПб.: «Издательский дом Герда», 2006. – 208 с.